

Transformatie Nederlandsche Bank door Mecanoo brengt modernistische schoonheid terug

Floortje Keijzer | Gepubliceerd: om 06:00

Door de transformatie van de Nederlandsche Bank in Amsterdam wordt een beladen stuk stad, dat jarenlang potdicht zat, gedeeltelijk publiek toegankelijk. Nu het geld en goud is verhuisd, kan het hermetisch gesloten gebouw worden geopend voor schoolklassen, studenten en toeristen. Mecanoo bracht op innovatieve wijze de transparante hoeken terug in de gevels

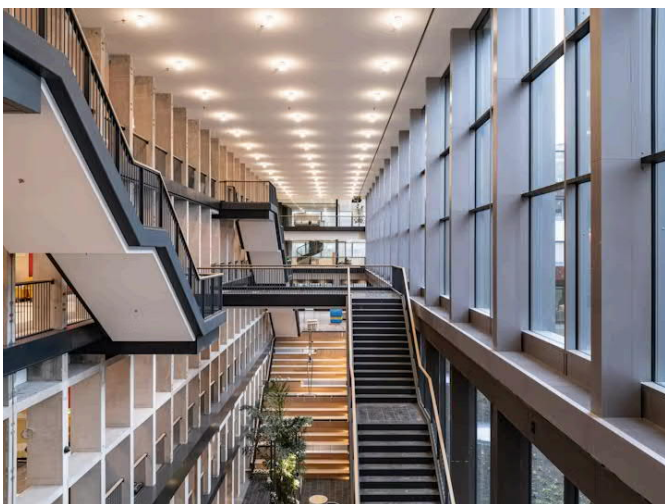
en zette tegelijk een eigentijds stempel op het interieur.

De Nederlandsche Bank in het centrum van Amsterdam werd in 1961 ontworpen door Marius Duintjer. Het gebouw staat op de plek waar ooit het pompeuze Paleis voor Volksvlucht stond, dat in 1929 door brand is verwoest, tot groot verdriet van veel Amsterdammers. De kolos van de Nederlandsche Bank, met strakke monoliete gevels, een brede laagbouw en een hoge toren, was een *fremdkörper* in de fijnmazige oude binnenstad. Jarenlang stond het complex in de top vijf van lelijkste gebouwen van Amsterdam.

'Ons doel was om van het lelijkste gebouw van Amsterdam, het mooiste te maken', zegt Francine Houben, architect en oprichter van Mecanoo tijdens de perstour. Begin januari is het personeel weer aan de slag gegaan in de getransformeerde bank en in maart volgt de officiële opening, als naast de kantoren ook het expositie- en educatiecentrum gereed is.

Open naar de stad

Want de nieuwe Nederlandsche Bank is een transparant en toegankelijk gebouw. Daar waar het voorheen een gesloten bunker was waar geen Amsterdammer welkom was, is er nu een openbare binnentuin en in de centrale hal zijn publiek toegankelijke werkplekken en zitjes waar stadsbewoners kunnen afspreken. De oude kluis die drie verdiepingen hoog in de kelder zakt, is losgezaagd van de vloeren en goud gemarmerd als een enorme goudstaaf. In de kluis is een expositieruimte ingericht waar schoolklassen en toeristen worden ontvangen.

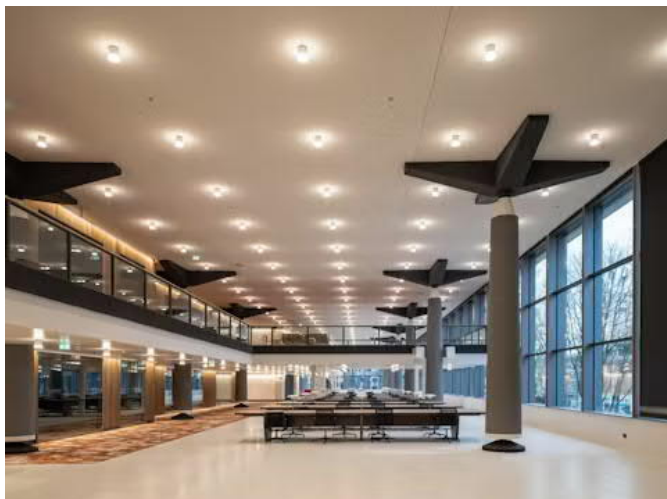
Het nieuwe atrium achter de verlegde gevel aan de binnentuin.
Beeld DNB

De hoofdentree is verlegd van het drukke Westeinde naar de parkkant aan het Frederiksplein. In de visie van Mecanoo loopt het groen van het plein – dat de afgelopen jaren steeds meer een park werd – via de groene zomen van de Nederlandsche Bank naar de binnentuin met in totaal ruim vijfduizend vierkante meter nieuw groen. Aan de Stadhouderskade ligt een honderd meter lange publiek toegankelijke steiger, met plantenbakken en banken.

Om ruimte te maken voor de binnentuin is de cilindrische toren – die in 1991 aan het complex is toegevoegd – gedemonteerd en elders opgeslagen, in afwachting van een nieuwe bestemming. De gevel van de binnentuin is acht meter verlegd, waardoor er ruimte ontstond om een vide te realiseren die de twee ondergrondse verdiepingen bij de drie bovengrondse verdiepingen trekt. De extra vloeren die de afgelopen decennia zijn toegevoegd om steeds meer ruimte voor kantoren te maken, zijn verwijderd. Hierdoor is de laagbouw ruim en open met overal zicht op de binnentuin.

Kolommen van Duintjer

Dat deze genereuze ruimtes nu gedeeltelijk openbaar zijn, is mogelijk omdat het veiligheidsniveau op deze locatie is afgenomen. De nationale voorraad bankbiljetten, 1000 kisten gouden munten en 14.000 goudstaven met een totale waarde van 15 miljard euro, werden tot voor kort opgeslagen in de kluis onder de bank maar zijn in mei 2023 verhuisd naar het nieuwe cashcentrum in Huis ter Heide. Daardoor kon de Nederlandsche Bank worden opgedeeld in drie veiligheidszones: een publiek toegankelijk deel, een deel waar gasten welkom zijn met een bezoekerspasje en een deel dat alleen voor personeel toegankelijk is.

Voormalige kas-hal, nu ruimte voor werkplekken en congressen. Beeld DNB

De oude kas-hal is getransformeerd tot een twee verdiepingen hoge ruimte met een hoofdrol voor de megalomane en toch heel verfijnde stalen kolommen van Duintjer. Deze ruimte doet aan als een klassieke leeszaal van een bibliotheek door de schermloze werkplekken met chique glazen tafellampen. Als de tafels aan de kant gaan kan deze ruimte worden getransformeerd in een congresruimte, met een weids uitzicht op de bomen van het Frederiksplein.

Ondanks de grote open ruimte in de bibliotheek met grote glasvlakken en een terrazzovloer, is de akoestiek aangenaam. Houben legt uit dat geluiddemping ontstaat door de golvende houten wanden en de kleurrijke tapijttegels op de tussenvloeren. Ook het geperforeerde witte plafond en op andere plekken plafonds van houten lamellen, helpen mee om de akoestiek rustig te houden. Saillant detail is dat het hout afkomstig is van Amsterdamse bomen die zijn gekapt omdat ze oud of ziek waren.

Transparante toren

In het hart van het gebouw staat een zestien verdiepingen hoge toren die naadloos doorloopt in de laagbouw. Wie de lift neemt naar de bovenste verdieping wordt verrast door het schitterende uitzicht. Duintjer had hier vergaderruimtes voor ogen, wat door de noodzakelijke hoeveelheid luchtbehandelingsinstallaties destijds niet is gelukt. Met de transformatie zijn de installaties naar de kelder verhuisd waardoor Duintjers oorspronkelijke ontwerp toch kon worden gerealiseerd. Op de beide koppen van de verdieping zijn vergaderruimtes ingericht en rondom is een dakterras aangelegd. Houben heeft gelijk als ze zegt 'hier wil iedereen zijn', want ondanks de harde wind blijft de verzamelde pers zo lang mogelijk hangen.

Beeld DNB

State of the art is de renovatie van de gevel van de toren, met lange horizontale glasstroken en banden van donkerrode keramische tegels in verschillende tinten. Om de gevels thermisch te verduurzamen zijn ze compleet vernieuwd en voorzien van een dubbele gevel met een lichte buitengevel en enkelglas, en een goed isolerende binnengevel. Dat levert doorzichtige hoeken op die de toren niet alleen subtiel fragiel maken, maar bovenal aansluiten op de strakke transparantie van de oorspronkelijke modernistische gevel.

Entasis

Zo eenvoudig als de gevel nu oogt, zo ingewikkeld was de technische uitvoering. Want naar boven toe versmalt de toren volgens het klassieke Griekse principe van *entasis*: elke twee verdiepingen wordt de toren rondom twee centimeter smaller, waardoor deze optisch hoger lijkt. Bovendien wordt de keramische borstwering hoger en worden de strokenramen lager naar boven toe. In tegenstelling tot de oorspronkelijk in beton gegoten tegels, zijn de nieuwe tegels losmaakbaar opgehangen.

Tussen beide geveldelen in wordt geventileerd, wat ervoor zorgt dat het gebouw aanzienlijk minder warm wordt in de zomer. Bovendien hangt de geïntegreerde zonwering er veilig voor harde windstoten. Deze intelligente schil draagt bij aan een bijna energie-neutraal gebouw met een Breeam Outstanding en Well Platinum certificering.